

DISSERTATIONE
Theologico-Literaria

21.
33
MOSEN

*Qua enutritum omni Ægyptiorum sapientia, non coe-
cum esse eorundem in cultu V. T. ceremoniali
imitatorem, sed*

**REGNI ÆGYPTIACI
CANDIDATUM**

Ad Act. VII, 22.

PRÆSIDE

VIRO CELEBERRIMO

D. HENRICO JACOBO van BASHUYSEN,

S. S. THEOLOG. D. ejusque ut & LING. ORIENT. & HISTORiarUM PROF. PUBL.
SCHOLÆ JOHANNÆ INSPECTORÈ, atque SOCIETATUM, REGIÆ AN-
GLICANÆ DE PROPAGANDO INTER GENTES EVANGELIO,
& REGIÆ BEROLINENSIS SCIENTIARUM, SOCIO,
GYMNASII ACADEMICI ANHALTINI RECTORE
MAGNIFICO

Nova via ex Contextu & Antiquitate
publice ab hora VIII. mat. ad XI. die 5. Novembr. 1718.

edisset

Usum simul Bibliothecæ Gymnasii Illustr. demonstrans
Christianus Fridericus Heusling, Hanov-Windecc.
S. M. Candidatus. Autor.

SERVESTÆ, Typis JOH. FRID. ERNESTI, Illustr. Gymnas. Acad. Anhalt. Typogr.

VIRO
ILLUSTRI & EXCELLENTISSIMO
DOMINO
FRIDERICO AMA-
DEO DE RAUMER,
Totius Serenissimæ Domus ANHALTINÆ
Consiliario Status intimo meritissimo
VENERABILI,
ILLUSTRIS RAUMERIANÆ
FAMILIÆ SENIORI
Omniū bonorum magno Promotori
Academici hujus Gymnasii munificentissimo fautori
meorumque studiorum ad hoc usque tempus
approbatori &
PATRONO summo honoris cultu
prosequendo

Pacem in Christo & vitam longam!

Vir illustris!

Prodeò iterum post moram aliquam, undecima vice, intra septennium ex quo Hic & Hanovix lectiones publicas frequentavi, in scenam eruditorum: Merces vero meas tertia vice, publice expono, quas licet exiguas, ante pedes Tuos defero. Diu enim multumque desideravi, venerationem erga tantum literatorum Mæcenatam, meam, aliquo saltem modo testatam facere. Et ecce subnata est occasio: Qua scilicet ex debito gratias solennes agere teneor, quod Viro Excellentissimo, non ita pridem, me juvenem adhuc, modo namque d. XXV. Nov. annum et. XXII. emetior, Bibliothecæ Gymnasi Illustris, quam ex singulari erga Musas Anhaltinas munificentiâ, hic fundavit, præficere, & sic navatam hactenus industriam non parum approbare placuerit. Quantum enim beneficii, ex hoc, quem multi quidem, quod ipse fatetur Hottingerus, in libro egregio, quem vocavi Bibliothecarium quadripartitum, varias ob rationes, ibidem Bibl. Univ. c. VII. p. 117. legendas, subterfugium & plane negligunt, labore, ad me redundat, redundat autem prolixum, tantum profecto officii, mihi gratitudo non absre iniungere videtur.

Præterea cum Virtus nunquam emori, nec splendor illius ullo pacto obscurari possit, verum semper post Catones, surgant Marcelli, nihil magis æquum est, quam ut Marones, Mæcenatum memorias, non æri aut lapidibus, utpote quos vetustas tantum exedit, sed potius animis posterorum inscribant, hocque modo ipsi æternitati consecrent.

Veteribus in more erat positum, ut præclara illustrium virorum facinora resque gestas decantarent, quo eorum imitatione ceteri mortales ad virtutem incitarentur. Horum ego, si flores Ciceronis, suada Demosthenis, Maronis vena & ju-

*Hus Rhetorum Poëtarumque apparatus, mihi esset, in de-
predicandis laudibus Illustris & inde a Reformatione, id
quod Epistole Virorum doctorum, Camerarii aliorumque, ab-
unde docent, Celeberrimæ RAUMERORUM familie, imprimis
Venerabilis jam Senioris, & qui paribus ipsum passibus sequi-
tur, magni Prussiæ Regis juxta & Serenissimi Anhaltini
Principis, Dn. LEOPOLDI, gloria qui Martis est, concilii san-
ctioris & aule Consiliiarii, Generosi & Illustris Domini JOH.
GEORGII de RAUMER, vestigia legerem: Sed cum verba
quibus dignum in modum me exprimam, deficiant, ne rudis pen-
cillus, in delineandis hujusmodi præclaris Vir tutum exempla-
ribus, vel aliquid peccet, hoc unicum subjungo:*

HOS MUSA VETAT MORI!

*Et ita spero non indignaberis, Vir Illustris, quod cum munuscu-
lo hoc literario in conspectum Tuum processerim. Salm enim
gratus pro præstito insigni Beneficio, animus erat ostendendus,
& venerationis perennaturæ tabula suspendenda. Nec forsitan
meletemata hæc, utpote multam partem sacra, in totum displi-
cebunt, quod sciam, Te Virum Illustræ, sacris istiusmodi me-
disationibus, ut & profectibus ad veram sapientiam strenue
contententium, quam maxime deliciarî. Sic Vale Vir Illu-
stris, & hanc meam audaciam in optimam partem interpre-
tare. Scripsi Serveste ex Illustri Gymnasio a. d. XVIII. Nov-
M DCC XVIII.*

ILLUSTRIS TUI NOMINIS

*Observantissimus Cliens
Christ. Frider. Heusling.*

Argumentum Differtationis

§. I

Occasio scriptionis, §. 2. præcognita præmittuntur, quousque se notitia Numinis per rationem extendat ex Rom. II, 4. §. 3. Ostenditur *tolerantiam* divinam, gentes ad resipiscentiam ducere voluisse §. 4. Nec tamen Gentes paruisse, hinc *Atheismus & Superstitio* §. 5. *Natalis Comitii* de Ægyptiorum religione sententia proponitur §. 6. Eos veram religionem & quidem *primos* habuisse, contra ipsum negatur. §. 7. Ex heberi familia posteros, *primos* veram habuisse religionem probatur, & ab his Ægyptios §. 8. Quæstio proponitur, an non autem Hebræi, postmodum, ab Ægyptiis cultum suum sub V. T. mutuaverint? in specie ex loco Act. VII, 22. §. 9. periculum affirmativæ ostenditur, §. 10. affirmativa refutatur, & ostenditur Cultum ceremoniale præfigurasse Christum §. 11. E. nequaquam ab Ægyptiis potest venisse, cum Ægyptii per rationem mysterium Christi scrutari nequiverint, ut quod sola supernaturalis revelatio pandit. §. 12. Ægyptii præterea erant Idololatræ §. 13. Adhæc cultus Ceremonialis & idololatricus caute distinguuntur, maxime in Cap. Act. VII. §. 14.

A 3

Judæi

Judæi etiam quam severissime culpantur & puniuntur, siquando Ægyptios secuti sunt §. 15. E. Deus non debet fingi, politicum simulasse & cultum quandam idolol. populo suo indulisse, E. Moses non idololatriæ præco, sed V. fœderis ex Dei instituto *meritis*. §. 16. Obi. Moses tamen dicitur enutritus omni Ægyptiorum sapientia. §. 17. Sed Ægyptii ignorabant, veram sapientiam. §. 18. E. Ægyptiorum sapientia non ultra, quam Usus HUIUS vitæ requirit, ascendere valuit §. 19. Et talem fuisse, ex antiquitate docetur §. 20. Hæc vero sapientia juxta scripturas est *sapientia seculi*, qua gentes factæ sunt stultæ, non per sapientiam ipsam, sed quod se sapientes falso existimaverint. Et sic ipsi Ægyptii stulti sunt facti. §. 21. E. Ægyptii, Mosen præceptis veræ sapientiæ instruere non potuerunt §. 22. E. *suam* sapientiam ipsum docuerunt §. 23. E. Moses qua doctus sapientiam Ægyptiorum est REGNI ÆGYPTIACI CANDIDATUS §. 24. Et cum hoc scopus *Stephani* conciliatur §. 25. & inde scopus differt. magis adhuc exponitur & confirmatur §. 26. Toti differt. finis cum voto imponitur.

Quod vetus poëta *Aeschylus* olim in ore habuit
Οταν σπενδη τις αρις, χα θεος συναντηται
Ubi vigiles ipse, dii quoque admovent manum:
 id si hac vice mihi quoque applicem, nihil quicquam insolens fecero. Etenim norunt, qui me norunt, quamdiu hic moratus sum, plus me olei quam vini infumisse, diu etiam multumque nonnunquam vigiliis duxisse, nec quicquam omisisse, quod jure à me desiderari potuisset, idque etiam aliquo cum respectu ad laboris tandem præmium, quod justè boni expetere possunt. Quum vero tempore quodam, à severioribus quæ vocant studiis, animum remitterem, & in elegantiora, quod multo mihi frequentissimum est, tanquam hortum, mira varietate amoenissimum exspatiarer, in curiosam pariter atque difficilem incidi materiam, de *Enthusiasmo poëtico*; Abripior ita è vestigio, ut mox lineas de ea quasdam ducere quasi debuerim. Quæ inter expoliendum, quod horis subcisivis fiebat, in tantam excreverunt molem, ut Dii videantur ipsimet, sit venia lufui, manum admovisse.

Inter alia autem investiganda erat, veterum *poësis mythica*, quam omnem ex symbolica *Aegyptiorum* sapientia, juxta cum aliis, licet non ignorem, quosdam hic dissentire, derivavi monique, hæc præcipue ob causam, mythicam poësin inventam fuisse, quo, minus periti, continuo sibi à Diis revera fictiis, timerent. Quis enim, qui primus mysteria Deorum inter gentes, audit, non obstupesceret? Imo quis non iratos placare studeret? Hæc scilicet fraus erat hominum, sacra tam petulanter tractantium, aliis persuadere, quod ipsi non credebant; tantum enim abest, ut crediderint, ut potius stulticiam magis suam & fraudes

fraudes, an hominum credulitatem ridere debuerint * dum in-
terim se suosque vel philosophica vel historica erudirent.

Suboriebatur quaestio, *Num ergo non omnis Religio ab Aegy-
ptiis ad alias gentes transfierit?* Et inde hoc quicquid est differ-
tationis, enatum est. De quo instituto impraesentiarum, ne ju-
sto sim prolixior, pluribus dicere superfedeo. Specimen sal-
tem mei laboris exhibere volui, visurus, quid ante adhuc ele-
gantia ipsi addere possim, quam publicae luci totum committam.
Materia ipsa quoque digna est, quae expendatur, quamvis me
longe doctiorem, qui digne excutere eam possit, requirat.
Tentabo tamē, & experiar, *An quod vult Natalis Comes quem,
Mauritius Illustr. Hassiae Landgr. in rara Eruditionis Tractatu
raro admodum & hodie rarissimo exemplo, (nisi huic accēdere
velis Augustissimum Imperat. Leopoldum) cujus ad Viros Cele-
berit.*

* Referrī huc posset, quod habet Cicero L. 2. de divinatione,
quando de Tage puero, haruspicinae autore, in agro Tar-
quinensi effosso, ipsi sermo est: *Estne quisquam, inquit,
ita despicens, qui credat ex aratum esse, Deum dicam an ho-
minem? Si DEUM, cur se contra naturam in terram abdi-
derit, ut patefactus aratro lucem aspiceret? quid? idem
non poterat Deus hominibus disciplinam superiore ex loco
tradera? si autem HOMO ille TAGES fuit, quonam mo-
do potuit terra oppressus vivere?* Verum cum probare de-
beamus ipsos sacerdotes, qui tamen antea hominibus su-
perstitiones suas persuadebant, quod non faciebat Cicero,
credulitatem populi risisse: magis ad rhombum facere
videtur Cato qui scite admodum audaciam & in fingendo
petulantiam, istorum superstitionis satellitum perstringit,
quum mirari se ait, *quod non rideret haruspex, haru-
spicem cum vidisset vid. Rappoltus in Comment. ad
Horat. C. XXII. p. 128.*

berr. Lambecium & Nesselium Bibl. Vindob. Inspectores, litera, latino quidem idiomate etiamnum extant) in Bibliotheca Gymnasii hujus Illustris tanquam Cimelium afferatur, de poetica methodice conformata, Cassellis 1598. in 8. L. II. c. 23. poetis, ob elegantissimas expositiones Mythicas, diligenter legendum propinat, quique mihi primam ideo, inter legendum, hac de re scribendi ansam dedit, alique post ipsum, *Aegyptii primi sint, qui religionem, superstitionem rectius dixeris, ad gentes reliquas propagaverint?* Deus adsit conatibus!

S. 2. Ut vero ab ovo, quod ajunt, rem paulo repetamus, notum suppono; quod, quandoquidem de numinis aliqujus existentia, idea, uniuscujusque menti impressa sit, gentes sibi relictae, ad magnam etiam, Dei notitiam, pervenire potuerint; Usque adeo, ut Paulus Rom II, 4. ad ipsas de Evangelii necessitate convincendas, expresse statuat, *quod benignitate tolerantia, ac ira divini numinis cohibita, ad respicientiam quotidie ducta sint.*

S. 3. Nimirum, quoniam se creaturas esse, quae creatorem necessario supponunt, cognoscebant, hunc vero creatorem sibi non aliter, ac potentissimum, juxta & justissimum sanctissimumque, ob oculos mentis ponere poterant; Se vero, non ad normam justitiae & sanctitatis, adeoque non in honorem tanti numinis vivere pernoverant, nullam tamen viam operationis reperiebant, qua in communionem cum tanto numine denuo venire possint; interim tamen Deum iram cohibere, & tolerantia ipsos ferre, experientia, singulis momentis discere poterant; ad respicientiam quodidie, imo singulis momentis, modo attendissent, ducebantur, h. e. eo adigebantur, ut aliam revelationem, quae per rationem *possibilis* fit, quaerent, cujus beneficio, vera ad respicientiam via, ipsis pateret.

S. 4. Ast Eheu! ex illa divini numinis tolerantia, non pauci *Abri* sunt facti, sibi persuadentes, plane nullum esse De-

um, cum fin existeret, sine dubio peccatores statim puniret. Ab altera vero parte, *superstitio*, ex hac ipsa tolerantia, mirum quantum crevisse videtur.

Etenim, illud *propter res* *Gen. Rom. II, 19.* Ethajcos, satis de numinis existentia convincebat, sed vero, quale sit, cum multa ex parte, præsertim quod in Christo sit reconciliabile, utpote quo ratio penetrare non datur, unde *Paulo Eph II, 11.* Gentes *a Jesu et apostolo* i. e. sine Deo in Christo reconciliato, dicuntur, ignorarent. Hæc initia de Deo notitia, solatii loco merum incutebat timorem. Præsertim, cum se miseros intelligerent, quippe qui meliora noverint, nec tamen minus deteriora loquantur, hincque existimarent, Deum maxima cum iracundia iniurias ulturum, ipsosque adeo supplicio immani cruciatu damnaturum. Quapropter, cum religiosiores de cultu quodam publico cogitare cœpissent, nihilominus tamen incerti adhuc essent, cui præcise honor ille deferendus sit, partim sibi quendam ignotum coluerunt, partim ab aliis cultum inter suos adoptarunt; cumque porsese tolerantia divina ferri adverterent, coniciebant, Deo cultum suum non ingratum esse, sicque superstitionem superstitionibus æmulabant. Cultus namque, qui Deo extra Christum exhibetur, est *superstitio*, quiscunque demum ille sit.

§. 5. Et hæcenus bene NATALIS COMES Myhol. L. II. c. VII. cui vero quid hic addiderimus, quomodo eundem illustraverimus, conferenti porumque, non erit, obscurum, saltem enim eum veritatis confirmanda, non inventiendæ ergo adhibuimus. Male vero in eo, quod addat, omnium prope Religionum Originem, ab *Aegyptiis* in Græciam, & in *Perseam*, dein ad alias Gentes mansisse, quia *Perse* suos Magos, *Alyrii* Chaldaeos, *Aegyptii* vero suos habuerunt.

Pro-

Prophetas etc. Quasi diceret, *Aegyptios Prophetas veram* do-
 euisse religionem, Imo quod mireris, cenfer, omnes illos uno
 ordine falli, qui statuant, ante *Aegyptios*, primos omnium
 mortaliū *Hebræos*, non solum religionem, sed etiam verum
 Dei cultum accepisse, & non humanis consiliis, sed divinis præ-
 ceptis ad veram religionem institutos fuisse. *audiorv adit*
 §. 6. Sed pace viri hujus docti, dixerim, quod hoc
 pronuntiatio se & alios fallat, imo quod sibi ipsi contradicat.
 Statuit enim & recte, quod nulla gens extiterit, addo præter ul-
 nicam, quæ Deos coluerit, nisi ab aliis acceptos. Ergo & *Aegy-
 ptii* ab aliis acceptos coluerunt Deos. Imo, esto, primi fue-
 runt idolorum cultores, & ab his aliæ gentes, hanc suam didice-
 runt idolatriam. Sed hoc nemo inficias ibit, quod Dei cul-
 tum externum ab *Hebræi* familia didicerint, licet ipsi postea,
 modum cultus divini, in idolorum cultum, primi converterint.
 §. 7. *Judæi* enim, ut *Cornel. Tacitus*, infensissimus alio-
 quin *Judæorum* hostis L. V. Hist. c. 5. §. 8. coll. Hist. L. II. c. 78.
 §. 4. memoria prodidit: Unum numen. ANTIQUITUS colu-
 ore, profanosque esse putarunt eos, qui Deorum imagines morta-
 libus materiis, in species hominum effingerent. Summum illud &
 æternum, neque mirabile neque interiturum. En Testimoni-
 um, multo præstantissimum. NB. *Tacitus* dicit ANTIQUI-
 TUS h. e. ab Antiquis inde temporibus. Unde enim *Judæi*
 veram
 B 2

* *Autor Natalis Comes* videtur confundere, quæ maxime sunt
 indistinguenda: Simili modo atque dicit *Cassinius* ad *Horatium*
post. Hierogl. L. I. 37. in notis, Ex eo *Clementis* loco (NB.
 eum locum infra §. 19. exhibemus) facile confutes eos, qui exi-
 stimarunt omnes *Aegyptiorum* sacerdotes communi no-
 mine vocari *Prophetas*, quod, sensisse videtur *Diggenes*
Laëntius, cujus Autoritate adductus *Criticorum* aliquis,
 contra antiq. peccavit,

veram religionem didicerant? An non à majoribus 12. patriarchis (probe hic attendas velim Lector, nec existimes me scripturis contradicere, nam, quam Israëlita post egressum ex Ægypto, acceperunt religionem, non est *religio* stricte dicenda, verum religiosi cultus externa tantum modificatio, quæ tribus vicibus, pro ratione œconomiarum, alia est, alias enim religio semper manet eadem, cum verus Deus qui per religionem colitur, maneat semper idem.) Unde vero illi? Nonne à patre Jacobo? hic vero ab Abrahamo, & ille à Deo ipso. Annon hujus rei Gen. 12. seqq. testimonia adsunt bene multa? Cur non E. *Hebraei* divinitus præceptis, ad veram religionem instituti fuissent? Sin vero hoc, & Abraham, quod scriptura testatur, inter *Ægyptios* vixit, nonne illi ab Abrahamo cultum divinum didicerint?

Sed forsân, quod finxit *Marsbanus*, saltem hic falsa pro veris supponit, *Ægyptii* jam tum numerarunt XXX. Dynastias continentes immensum tempus 36525. annorum, vid. Dissert. Cl. D. *van Baskuyssen* de fictis IV. Monarchiis §. 5. p. 7. E. citra controversiam, *Ægyptii* primi, cultum religiosum ad alias Gentes, utpote antiquissimi transfulerunt. Argumentum, quod vel recensuisse est refutasse. Injurius sane est, in Deum & S. S., qui serio statuat, *Ægyptios* adeo antiquos fuisse jam tum, quando mundus ipse, nondum per bis mille annos stetit; qui porro serio dicat *Ægyptios primos* fuisse, à quibus populus & familia Dei religionem & cultum religiosum didicerit. Cum necessario idololatria tempore prior debuisset fuisse, quam verus Dei cultus, quod impium. Aut enim Deus non est Deus, & scriptura non est verbum ipsius, aut verus Dei cultus, antiquior debuit fuisse, ipsa idololatria. Q. E. D.

§. 8. Probavimus hætenus, *Ægyptios non fuisse primos*, qui religionem ad alios populos propagarunt. Ast
gravius

gravius quid restat, & cardo rei: Annon sc. Israëlitz *post egressum* ex Ægypto, in cultu suo, Ægyptios imitati sint? & annon Deus, politicorum in morem, Israëlitis, ut eo melius sub obsequio detineri potuerint, cultum illum, licet pravius fuerit, & Deum indecens, indulserit? Adhæc annon ex Act. VII, 22. probari possit, Mosén ipsúm, Autorem extitisse Israëlitis, ut Ægyptios in ceremoniis religiosis æmulerentur, quippe qui omnigena Ægyptiorum sapientia enutritus fuerit?

§. 9. Qui affirmativam hic tuentur, toti profecto religioni, ruinam minari videntur, ut merito dicere possis: Anguem hic latere sub herba. Et hoc maxime Theologi subodorati sunt, hinc quam plurimos recensere possem, qui his se conatibus opposuerunt strenue. Nec hoc latuit grande illud Theologorum decus Cel. *Roëllium*, cujus memoria, etiam post funera, proh! dolorem! quod tanto viro, carere debeat Ecclesia, est & erit in benedictione, hinc audias eum, in oratione sua de *Theol. Supernaturalis præ naturali præstantia* §. 40. in hæc verba erumpentem: *Sunt in scripturam & scripturæ Auctorem injurii, qui mysterium Christi, vel ignorant, vel malevole & fraudulentè occurrunt, in ritibus Judaicis, nullam agnoscunt πνευματικὴν διδασκίαν & legum Moisaicarum, non nisi frigidam & frivolas plane causas reddentes, tantum non totam Religionem Judaicam ridiculam & ludicram faciunt.* Scil primus erroris fons est *superbia*, quod tales, propriam justitiam ex operibus legis erigere gestiant, quales post Judæos recentiores, omnes sunt *Pelagiani, Sociniani* & plures, quos quo tandem insignas titulo perinde est. Hinc nihil de Christi Satisfactione, aeoque de justitia aliena, audire volunt, fingentes Christum tantum esse prophetam, sacerdotem enim eum esse plane negant, mortem eum subiisse eritentam, saltem ut exemplo imitationis anteciret.

Atque adeo necessitate coacti typos V. T. ex gr. in Sacrificiis expiatoriis &c. negare debent, & ut hæc ipsorum negatio aliquam veritatis habeat speciem, fingere tenentur, ex *delecta* *vro Perseis* totum cultum V. T. ceremoniale, nil nisi æmulationem fuisse Ægyptiorum. Quod ut probent maximam adhibent quidem sed solum *contra* veritatem operam, præjudiciisque occæcati, veritatem vel non vident, vel videre nolunt; imo nodos in scirpo quærunt, & statim cum suis lepidis inventis, victoriam ante triumphum ebuccinant. Pudeat ipsos, quod *Maimonideæ*, acerrimum cum suis Christi osorem, quem tamen quantis non cum elogiis pro sua sententia allegant, *Spencero* non excepto, qui maxime gloriatur, quod tantum autorem à suis partibus habeat, infelices sequantur.

§. 10. Momentosam E. Quæstionem, ut maxime profecto mirari subeat, affirmativam tuentes, tam secunde hic in utranque quod ajunt aurem dormire, & nescio quibus rationibus motos, statim quasi ex tripode sententiam pronuntiare, licet, ut ad oculum *postea* patebit, necessariam huic rei operam & industriam, parum navaverint. Etenim novæ argumenta solum *contra* veritatem corradere, sed & quæ pro veritate afferuntur, quam fieri potest accuratissime pensitare deberent, quod vero non faciunt. Veritatem ergo sequere ipsos non amantur quicumque hoc statuerunt. *Si enim* ut *Sam. Werenselsius* in aurea à quovis cum attentione legenda *dissert. de securitate carnali §. XXI.* judicat, *serio VERITATEM, si se ipsos AMARENT, si denique sane mentis essent, propter nescio quos scrupulos, veritatem adeo celestem non statim dubiam & incertam esse pronuntiarent. Sed quo res est majoris momenti, eo plus temporis sibi sumerent, & plus diligentia ac sollicitudinis adhiberent, ad eam. ITERUM. ITERUM.*

RUMQUE expendendam. In tali namque questione decidenda, in primis *CONTRA* veritatem, nemo nimis cautus & circumspectus esse potest. Et si turpe & solidum est, in qualibet re gravi, præceptum nimis & temerarium iudicium, in negotio tanti momenti, quid esset, nisi insania?

Qui vel obiter scripturas inspexit, ei sane obscurum esse nequit, V. Test. præfigurasse Christum. Notentur modo loca multo clarissima Hebr. XI. r. *Lex untram obtinebat futurorum BONORUM*, non ipsam expressam formam rerum & Rom. X. 4. *Christus legis est finis* quocumque modo vocabulum illud *FINIS* explices & Joh. I. 17. in Christo veritas: examinentur ea ad obrusam Analogie scripturarum: instituantur parallelismus typum inter & Anetypum: & apparebit, quod qui hic ex scriptura sapiunt, optime sapiant. Et hanc veritatem Discipuli Venerabilis Cocceji, præeunte Præceptore juxta & aliis, in scriptis suis ævum laturis, ad conscientiam prolixissime probarunt, ut adeo multi, in ea denuo asserenda, esse non debeamus, ni post Homerum *Iliada* canere velimus.

§. II. Si vero Cultus ceremonialis expressam Christi imaginem habuit, nequaquam ab Ægyptiis potest venisse. Sola enim supernaturalis revelatio Christum proponit, ergo ad hoc mysterium ratio non valet assurgere, quod infra §. 17. probamus, Ergo nec *Ægyptii*, utpote quibus non contigit adeo esse felicibus, ut supernaturali revelatione fruere, ad hoc mysterium ascendere potuerunt.

§. 12. Si præterea, *Ægyptii* Idololatæ fuerunt, ab his cultus Ceremonialis utpote verus, quia per & propter Christum institutus, derivari haud potuit.

Ut enim petulantiam *Ægyptiorum* detestandam, in cultu Molochi, mysteriis *Bacchi*, *Dionysii* & *Veneris* & quæ ab his mutata, *Atheniensium Phallicis* non memorem, ex quibus

bus tamen idololatria, quam maxime constat, saltē ex Græcorum cultu idololatrīco ad Ægyptiorum absurditatem argumentabor.

Græci ab Ægyptiis cultum suum acceperunt, quod non una vice innuit *Clemens Alex.* in primis *Stromatum* L. VI. Quando eos mox *fures* Ægyptiorum mox scripturæ appellat: Hi vero, ab antiquis temporibus sibi finxerunt Deos, alios cœlestes, alios terrestres, alios aquaticos: & aquaticorum aliis maris, aliis fluviorum, aliis fontium cura fuit commissa: è *terrestribus* rursus, alios montium, alios silvarum, pastorum agricolarumque præsidēs alios, atque hos in planis locis habitare putabant: Cœlestium alii summæ rerum humanarum præerant, alii consultores modo existebant, alii tempestates, certasque cœli regiones moderabantur, alii loca inferna habitare, & sceleratis supplicia dictare existimabantur. Qualis vero iste fons, ex quo hæc turbida profluxerunt?

Clarius rem si velimus, inspiciamus modo licebit Herodotum in *Euterpe*, & ex eo *Natal. Com. Mythol.* L. I. c. 7. quum scribit: *Duodecim Deorum nomina primos Ægyptios existimasse, atque Græcos ab illis cepisse, eosque primos, aras & imagines & templa diis sibi erexisse.*

Sed *primi*, inquires, fuerunt, qui aras erexerunt? imo dico, *primi* fuerunt, qui *aras duodecim* diis erexere: At unus tantum est Deus, isque ad gratiam *triumum* se manifestavit: *Primi* quod concedo, nomina Diis imposuerunt, hinc idem Herodotus. *ibid. Nisi profecto Neptuni & Dioscurorum & Junonis, & Nereidum, & aliorum Deorum nomina semper sunt in Ægyptiorum regione.* Et illi sunt, qui *Monstra* quoque & animalia, partim hominibus infensa, partim utilia, ut canes, boves, anguillas, Herodoto teste coluerunt. Ita enim *existimantur* inquit, è *piscibus Squamosum sacrum esse,*

Et anguillam & ex Avibus Vulpanserem. * Est item alia avis sacra, cui nomen est Phœnix. Quid si ergo dicamus, primi fuerunt, unde quicquid mali, quicquid fœdæ idololatriæ, si quando à vero, ipsis à Deo praecepto culta, deviarunt, habuerunt Israëlita.

C

§. 13

* *Vulpanser* est de anserum genere, vocatur autem ita, quod in *Anserina* specie *Vulpis* habeat calliditatem, pullos suos inquit *Alianus* amat impensius, eandemque operam quam *perdix* in iis tuendis ponit. Nam venatorem sese ingerendo eludit, donec tenelli dilabantur. Hæc *Cassinus* in *Horapoll.* Hier. Lib. I. Caterum, ad superstitionem usque circa hæc sacra animalia versabantur: Tanta enim superstitione inquit *Cassinus* in notis ad L. I. Hier. 37. *Horap.* sacra animalia funerant, ut curatorem funeris, unius animalis, totas facultates suas satis luculentas impendisse, & insuper 50. talenta à *Ptolomeo* scenerorum memoret *Diodorus*. Quid? quod Sacrificulos quosdam aluerint, *ερασιαστας* & *ταξιθευτας* dictos, proximos post *Hierogrammates*, qui cadavera sacrorum animalium curabant. Notat de eadem *ἱεροδοτεια* *Cel. Reimmannus* in *Antiq. literariis Ægypt* § 28. p. 59. ex *Diodoro Siculo* L. I. *Bibl. Hist.* *Sacerdotes Ægyptiorum* arcanam opinionem habuisse, in fabulis autem esse, Deos in animalia se transformasse ut crudelitatem & vim terrigenarum hominum effugerint. Quid si dicamus hoc ipsum egregium esse symbolum Ecclesiæ idololatriæ, Ægyptique Mysticæ, quæ colit *ἱερεν* Bestiam Apoc XIII & XVII. à quo distinguuntur *ἱερα* animalia viva, fideles per Spiritum Sanctum vivificati. *Reformatores* pii nosque cum ipsis egressi sumus ex mystica illa Ægypto propter Idololatriam; Sic & Israëlita propter idololatriam ex Ægypto literaliter egressi verumque Deum secuti sunt.

§. 13. Ad hæc Cultus ceremonialis V. T. & idololatricus caute in scripturis distinguuntur, etiam in Cap. nostro *Aff. VII.* Huc faciunt versus 38-46. Nonne enim ibi promulgatio fœderis V. *vivis eloquiis* tradita dicitur, quibus vero noluerint auscultare patres Israëlitarum posterorum, ad montem Sinai? Sed cor libus in Ægyptum averfos *vitulum fecisse & obtulisse sacrificium IDOLO, bajulasse tabernaculum Molochi & sidus Dei sui Remphan, quas figuras fecissent, ut eas adorent* Nonne e diametro huic Idololatriæ opponitur verus cultus per ceremonias *Jesum* adumbrantes? Quid aliud vult v. 44. seqq. *Tabernaculum testimonii* (NB non Molochi) *fuit patribus nostris in deserto, prout edixerat is qui dixerat Moysi, ut faceret illud SECUNDUM EXEMPLAR QUOD VIDERAT* (NB. in Monte quando Deus cum ipso colloqueretur Exod. 25.9. non in Ægypto) *Quod etiam exceptum introduxerunt patres nostri CUM JESU in ipsa occupatione gentium, quas expulit Deus à Conspectu patrum nostrorum usque ad dies Davidis.* Nonne porro eis qui in fide Deo auscultarunt, h. e. per cultum ceremonialem ad fidem in Messiam se excitari passi sunt, assignatur salus, uti hic *Davidi v. 46. Qui (David) invenit gratiam in conspectu Dei, petitque ut nancisceretur tabernaculum Dei Jacobi.* Uti è contrario iis, qui Ægyptiorum idololatriam semel vel iterum sunt secuti, non *semper* enim hoc factum, ut superius ostendimus, nec ab omnibus, poena indicatur.

§. 14. Et hoc ipsum nobis iterum ansam dat, argumentum in contrarium proferendi. Concedam enim plurimam Israëlitis partem, (nego enim fuisse totum Israël) aliquando idololatriam se commaculasse, non tamen sequitur E. totus Israël secutus est idololatriam Ægyptiorum, nam expresse dicitur citato modo versu 45. *quod Patres sc. iterum non omnes, nam non omnes eredunt in Jesum, exceperint tabernaculum & cum Jesu in Canaan intulerint.* Nec porro sequitur, si quidam ex

ex Israëlitis fuerunt Idololatræ, E. Deus approbavit idololatricam vel quod idem, indulſit Quam non enim graves pœnæ illis minantur, qui hoc fecerint. Deut. XXIX, 25. ſeqq. & in noſtro Cap. vſ. 43

Deus namq; ſi cultum idololatricum approbaſſet, quem quando à vera religione deviarunt, adoptarunt Iſraëlità ab Ægyptiis, non certe pœnam minaretur, non *Stephanus* redargueret Judæos ad quos loquitur vſ. 35. quod ipſi juxta & patres ipſorum non obſervaverint legem, quam Deus ordinaverat. Qualis eſt, ut Meſſiam (Jeſum Nazarenum, quem trucidaverint vſ. 52.) per umbras legis, in fide, tanquam ſuum redemptorem, ſuumque ſalvatorem, unice agnoſcerent, & per unius ipſius ſacrificium expiatorium ſalutem quærerent; non vero per propriam juſtitiam, ſalutem ambirent, quæ quoque ſuperbia patrum ad Sinai fuerit, vid. verſus 51. (Et hæc radix eſt, ex qua tum temporis, & jam quoque *cicuta & Abſinthium*, propriæ juſtitie *profluxit* Deut. XXIX, 8.) Non immerito inde *Stephanus* pergit, fideliter monens, ne exiſtimarent, cultum quem Moſes, *etiam præcipiente Deo inſtituerit* (NB. nec enim hic cultus tanquam opus operatum absque fide Deo placuit, licet inſtituerit, quid ipſi alter idololatricus placuiſſet?) *Tabernaculo Teſtimonii*, quod juxta exemplar ipſi in monte oſtenſum, ædificaverat vſ. 44. & poſtmodum *Templo*, quod *Salomon* exſtruxerat vſ. 47. tanquam *opus operatum* ſufficere: Deum enim non requieſcere in templis manu factis vſ. 49. ſed in & per Meſſiam velle coli, quo reſpexerit *David*, qui petierit, *ut nanciſceretur tabernaculum Dei Jacobi* vſ. 46. h. e. requietem inveniret in communione cum Deo Jacobi i. e. Goële Gen. 48. 16. Qui Meſſias eſt, & filius Dei; cujus voti etiam compos factus ſit, quippe qui eapropter *gratiam inveniret in conſpectu Dei* ib. vſ. 46. Unde & ipſi, ſi eandem gratiam invenire velint idem expetere debeant. Quod vero non fecerint patres ipſorum, nec ipſi etiamnum

id facere instituant; hinc non mirum, si gratiam in conspectu Dei non inveniunt.

§. 15. Quid inde aliud sequitur, quam hoc: falsissimum esse, quod finxit *Spencerus* & alii post & ante ipsum, Deum politicum simulasse, & cultum ceremoniale Israeliticis indulgisse; Contraria enim omnia hic apparere, quis cum ratione negaret? Nihil E. difficultatis amplius, nihil rituum *Aegyptiorum* in cultu Ceremoniali. O quam non ridet *Spencerus* Theologos, qui quando ipsos premat textus Mosaici difficultas, ad mysteria statim, tanquam communis ignorantiae asylum confugiant loca excerpti in disert. ad locum Hebr. IX, 5. de *Cherubinis glorie* §. 17. Sed quam non etiam malum suum animum in veritatem prodit? cum veritas tamen, rideat etiam quantum velit, imo rumpantur utilia, stet adhuc dum inconcussa.

Moses igitur non est idololatriæ propagator, sed veri cultus divini præco, veterisque foederis, ex Dei intentione *utroque*.

§. 16. Objicient vero: *Moses* tamen dicitur *enutritus omni Aegyptiorum sapientia*? Argumentum profecto, quod plus habet in conclusione, quam in præmissis, ut mox abunde patebit.

§. 17. Audivimus enim supra. §. 10. & 11. umbras V. T. Christum Sponsorem & mediatorem unicum ejusque satisfactionem delineasse; Christum vero ignorat ratio, Ergo *Aegyptiorum sapientia*, Christi mysterium nequaquam exploravit. Sapientia enim vera *Paulo* 1. Cor. II, 7. est latens in mysterio h. e. in mysterio gratiæ, in & per Christum fidelibus applicandæ, quam *Deus nobis retexit per spiritum suum* v. 10. *ut sciamus, quæ Deus nobis gratificatus est in Christo* v. 12. Hæc vero sapientia non est sapientia seculi, neque principum seculi v. 8. E. nec fuit *Aegyptiorum*. Præterea ipsum *Sophiæ* vocabulum, non præcise notat coelestem illam sapientiam, cum *Paulus* eodem. *Eloquentiam* exprimat conf. Jac. III, 15.

§. 18.

§ 18. Superest E. quod sapientia *Aegyptiorum*, consistat in sola contemplatione rerum, aut quod docuerint artes, quas usus hujus vitæ requirit, in quibus & alii orientales summam suam posuerunt laudem. vid. omnino *Braunii Palatini*, magni illius Theologi, oratio, auro contra cara mihi que assimilabilis, tum propter insignem materiæ præstantiam tum etiam, quod optimus autor, manus eandem signaverit missam tum *Francofurtum ad Cel. Thunmeyerum*, de sapientia veterum *Hebræorum*. p. 17.

§ 9. Intremus paulo penitus adyta sapientia veterum *Aegyptiorum*, & videbimus verum esse, quod modo ex *Procratio* retuli. Hunc vero in finem ante omnes, *myste sacram* nobis consulendi veniunt, non enim aliis sua mysteria credebant. Primi se sistunt *Hierogrammates* probe quod monet *Cassinus*, ab *Arpedonaptis*, qui *Mathematici* erant *Aegyptiorum*, distinguendi iidem, qui ab *Assyriis* *ἱερογραμματισται*, ab aliis *ἱεροφάνται* & *ἱεροσκόποι*, quod sacris & doctrinis *Aegyptiorum* præfecti erant, vocabantur, & non solum sacrarum literarum notarii, sed & sacra doctrina interpretes erant. imo vates censebantur. Hi ex officio tenebantur, sacram doctrinam ab omni superstitione & curiositate puram in animo, tanquam in cista gestare, atque continere, *Platarcho* Autore. Hi porro, ut senatus principes, regi præsto semper aderant, qua opera, qua consilio, qua doctrina ipsum adjuvantes. Tum ex *ASTROLOGIA* & sacrorum in spectione futura divinando, tum ex sacrorum librorum annotatis, *RES GESTAS* cum utilitate interpretando vid. *Cassinus* Obs. ad *Horapoll. Hieroglyph.* L. II. Hierogl. 37. Et hi erant primarii, nec tamen adhuc vel quicquam videmus, quod supra sapientiam, quam usus hujus vitæ requirit ascendat. Non enim *Astrologum* vel *Historicum* esse, jam est, esse vere sapientem. Quam curta enim sapientia horum fuerit in sacris, videri meretur apud *Clement. Alex.* quem

quem idem *Cassinus* allegat, L. VI. *Stromat.* p. 293. seq. Edit. *Basil.* per *Thomam Guarinum* 1566. ex interpre. *Gentiani Her- veti Aureliani*, quæ in illustris Gymnasti *Bibl.* juxta cum aliis egregiis *Patrum* editionibus, asservatur. Locum integrum ad- scribam, tum quia insuper omnes sacrificulorum ordines Ægyptiorum, una serie exhibentur, ut uno intuitu *sapientiam omnem* perlustremus. *Primus* inquit, *procedit is, qui vulgo Odus Cantor nominatur, unum aliquid asserens ex Symbolis Musicæ.* Eum dicunt, oportere, **DUOS** libros tenere, ex libris *Mercurii*, ex quibus *Unus* quidem continet **HYMNOS** Deo- rum, alter vero **RATIONES VITÆ REGIÆ.**

Post Cantorem vero procedit *Horoscopus, qui in manu* habet *horologium & palmam, symbola & signa ASTROLO- GIÆ.* Eum libros *Mercurii*, qui tractant de *astrologia* qui quidem sunt **QVATVOR** numero, oportet semper habere in ore. Ex quibus unus quidem est, de ordine *inerrantium* quæ videntur *astrorum*, alius vero de *coitu & illuminatione solis & Lunæ*, reliqui de eorum ortu.

Deinceps autem progreditur *Hierogrammaticus* i. e. *Scri- basacrorum*, (ille ipse quem supra jam aliquo modo descrip- timus, & cujus ex his cura sacrorum, erit perspicere) *pennæ* habens in capite, & *librum* in manibus & *regulam*, in qua est & *atramentum* ad scribendum, & *juncus* quo scribitur. Hunc oportet scire & ea quæ vocantur **HIEROGLYPHICA & MUNDI DESCRIPTIONEM & GEOGRAPHIAM, & ORDINEM SOLIS & LUNÆ, & QVINGUE ERRAN- TIUM, ÆGYPTIQUE CHOROGRAPHIAM, & NILI DESCRIPTIONEM, & DESCRIPTIONEM INSTRU- MENTORUM ORNAMENTORUMQUE SACRORUM, & LOCORUM LIS CONSECRATORUM, MENSURAS- QUE, & EA, QUÆ SUNT IN SACRIS UTILIA.**

Deinde, post eos, qui prius dicti sunt, sequitur, qui dis-
citur

citur *Stolites* i. e. ornator, qui habet & *JUSTITIÆ* cubitum, & calicem ad libandum. Is scit omnia, quæ vocantur *PAL-DEUTICA* i. e. ad disciplinas & institutionem pertinentia, & *MOSCHOSPHAGISTICA* i. e. pertinentia ad ritum manducandorum vitulorum. Sunt autem decem, quæ pertinent ad honorem eorum, qui sunt apud eos Deorum, & Ægyptiam continent religionem nempe sacrificia, primitiæ, hymni, preces, pompæ, dies festi, & quæ sunt his similia.

Post omnes exit *Propheta*, qui in sinu aperte gestat hydriam: Quem sequuntur qui emissos panes portant. Is, ut qui sit sacrorum præfectus, *EDISCIT LIBROS DECEM*, qui vocantur *SACERDOTALES*: continent autem de legibus, & Diis, & universa sacerdotum disciplina. *PROPHETA* enim apud Ægyptios præest etiam distributioni deſigalium.

Sunt *E. QUADRAGINTA DUO LIBRI MERCURII*, valde necessarii, ex quibus *TRIGINTA* quidem & sex, qui continent *OMNEM ÆGYPTIORUM PHILOSOPHIAM*, ediscunt ii qui ante dicti sunt.

Reliquos autem *SEX, PASTOPHORI* i. e. qui gestant pallium, ut qui pertinent ad *MEDICINAM*, nempe de constitutione corporis, & de morbis, & de instrumentis, & medicamentis, & de oculis, & postremo de mulieribus. Hactenus ille.

Quis exinde non videt totam Ægyptiorum sapientiam mere esse Philosophicam, atque ita ultra terminos usus doctrinæ in *HAC* vita, non progredi? vel ad summum, circa ritus externos religiosos versari. Hæc vero nullatenus celestis sapientia dici potest, imo si idololatriam spectes, ne rationalis quidem. Inde & *Clemens Alexandr* ab initio hujus allegati, hoc utitur prologo: Ægyptii quandam suam persequuntur Philosophiam. Hoc autem *MAXIME* ostendunt *SACRÆ TORUM CEREMONIÆ*.

§. 20. Scripturam si jam consulamus, reperiemus Sapientiam talem vocari sapientiam seculi huius 1. Cor. II. 8 & in hac sapientia putantia Genes factas fuisse stultas Jer. X. 8. Rom. I. 22, 23. Uti revera Aegyptii facti sunt. Quod insuper ex profanis etiam scriptoribus probamus. Sic enim ex Grecis Anaxandrides Poëta Cornicus Aegyptiorum stultitiam false ridet:

*Haud esse Vobiscum queo commisitio,
Concordibus nec moribus, nec legibus,
Per maxima intervalla differentibus.
Bovem colis, Deis ego mactio bovem.
Tu maximum Anguillam Deum putas, ego
Obsoniorum credidi suavissimum.
Carnes suillas tu caves, at gaudeo
His maxime. canem colis, quem verbero,
Edentem ubi deprehendo forte Obsonium.*

Vid. Natalis Comes L. I. c. VII. conf. supra §. 12. Adde etiam, Judæos ipsos, in probrum Aegyptiorum, plenis buccis alium devorasse, quod sciebant Aegyptiis pro Deo coli vid. Dissert. mea sub Præsidio Cl. mei Doctoris Hanoviae 1715. ad Examen pro Ministerio, rite subeundum, habita, de Cherubini Glorie, in qua contra Spencerum argumentor, §. 16. Hæc vero Omnia, cum vera sapientia consistere non possunt.

§. 21. E. quod erat demonstrandum, Aegyptii præceptis ad cultum V. T. neminem instruere potuerunt, cum neminem placitis sapientiae veræ instruere potuerint, utpote que in cultu V. T. maxime conspicienda erat. Et si hoc, E. Mosen etiam non.

§. 22. Restat igitur, quod Mosen suam Sapientiam docuerint. Notandum vero hic ad scopum nostrum, quod nemini Arcana sua revelaverint, nisi futuro aut REGI aut SACERDOTI. Id quod evidentiissime ex Clemente Alex & Phalarcho in de Iside & Osiride fragmento, prout eos allegat Cel. Lite-

Literator *Rehmannus* in Antiq. Literariis Aegyptiorum § 2. pag. statim §. probatur, his verbis: *Non quibusl. sua committebant Mystera, usque rerum divinarum cognitionem deseriebant ad profanos, sed ad eos solos pliquebant ad REGNUM perventuri, & ex suo censuris, qui iudicati fuerant probatissimi & educatione & doctrina & genere.* At quo hinc factum, ut REGES aut ex SACERDOTIBUS lecti, aut SACERDOTUM INSTITUTIONI fuerint traditi.

§. 23. En. Mosen CANDIDATUM REGNI AEGYPTIACI. Huc respicit Paulus, Hebr. XI. 24. quando eum filium filiae Pharaonis cognominatum refert, divitis Aegyptiorum affluentem, v. 26. licet temporaria haec fuerit peccati fructio v. 25. Et huc quoque facit teopis Stephani, in nostro capite.

§. 24. Stephanus accusabatur, quod docuerit, *Jesum Nazarenum destructurum locum sanctum* (Templum Hierusalemitanum) & *mutaturum ritus, quos tradiderit Moses.* Quare Stephanus totam rationem Oeconomiarum praecedentium exponit, ostendens, nec Abrahamum aliter ductum fuisse, quam in FIDE ad Messiam (*Jesum Nazarenum*) *justum illum*; Nec Mosen aliud quicquam voluisse, cum omnibus suis, quos praecipiente Deo instituerit ritibus, quam digito quasi monstrare illum, qui jam venerit Messiam. Et hoc modo tacite innuit Stephanus se non negare, imo potius firmiter credere, quae docuerat, licet ea propter accusatus fuerit. Cum enim V. T. cultus Mosaiscus, imo do sit umbra, corpori venienti, cedere oportet. Praeterea Messias, fidem, non opera, requirit, E. maxime cultus Mosaiscus, quem ipsi, avis deterior progenies, Deo perverfatione, tanquam opus operatum praestiterant, reformandus erat. Hoc vero Judaei adeo aegre ferebant, ut talia docenti valde succensuerint. Adjungit hinc Stephanus, omnes Prophetas, quorum huc respexerint, male ab ipsis fuisse acceptos, nec adeo mirum esse, si idem ipsi contingat, quanquam pessime faciant. Cum

& ipse Moses, hunc in finem, ut scilicet fide Messiam, licet
 tum adhuc venturum, amplecteretur, sequē verē fidei, sui
 populi adjungeret v. 23. omnes Ægypti thesauros reliquerit,
 nec amplius sibi honori duxerit dici filium filię Pharaonis,
 ut loqui amat *Paulus* Hebr. XI. (quem, scopum illustrandi er-
 go, huc transferimus, juxta scripturarum Analogiam,) quam-
 vis, si apud *Pharaonem* manere voluisset, maxima valuisset
 Autoritate v. 22. Utpote quia *omnigena Ægyptiorum sapi-*
entia eruditus fuerit conf. Exod. II, 15. Hebr. XI.

§. 25. Ad nostrum scopum sufficit, *Mosen*, quando erū-
 diretur omnigena Ægyptiorum sapientia, adhuc fuisse in
 Ægypto, nec cogitasse jam de liberatione populi sui, aut de
 religione ayica, & fide in Messiam, aut de mutatione ceco-
 nomie promissionis, utpote de quibus omnibus nihil adhuc
 dum audiverat, multo minus de exitu ex domo Pharaonis:
 Sed ad hoc eum *fide* excitatum fuisse, & jubente Deo Ægy-
 ptum reliquisse, quod cuique textum Capitis VII. obiter
 saltem inspicienti, ad oculum patebit. Quid si E. statuamus,
Mosen qua eruditum in sapientia Ægyptiorum, adhuc fuisse
 IDOLOLATRAM, & quidem usque ad annum 40. Exod.
 2. Act. 7. utilis quoque ante vocationem erat *Abraham*, &
Paulus, qui ut ipse testatur Phil. III, 6. *Acerrimus erat per-*
secutor Ecclesie. Vocatum vero, idololatriam abominationi
 habuisse & verum Deum secutum fuisse, Ægyptiis omnes su-
 as Gazas, Honores & alia emolumenta, quæ sciebat tempo-
 rariam esse peccati fruitionem. Hebr. XI, 25. relinquens, licet
 ea omnia lucrari potuisset. Potuisset enim, nam soli apud
 Ægyptios sapientiam suam edocti, soli autem futuri tales, do-
 cebantur, ut vidimus, fiebant *Sacerdotes*, qui primas a rege ho-
 noris, & potestatis obtinebant, prætera sceptrum commune
 cum regibus habebant, ut autor est *Causinus* loco sapius ci-
 tat. uno ex sacerdotibus tandem fiebant reges. Et hæc ho-
 norum

norum fastigia *Moses* tamen nauci fecit, maluitque cum populo Dei ignominiam pati, ut salutis participes fiat in Christo, quam *Aegyptiorum*, cum peccato, thesauris deliciarum, his longe majores ducens divitias, probrum Christi Hebr. XI. 26. Similiter ac Paulus dicit Phil. III. 6. *sed quae mihi erant lucra, in Judaismo nempe, si in eo permanissem, ea duxi propter Christum damnum esse.*

§. 26. Longe haec, ut credo, sunt aliorum commentis sapidiora. Probemus E. exinde potius Veritatem hanc contra Judaeos: *Christum esse verum Messiam, & qui in ipsum credunt, vere salvari* Exinde: *Judaorum Hierarchiam ex Instituto Dei esse destructam.* Exinde E. *non alium Messiam expectari debere.* Ut pote cum *Moses* ipse nihil aliud egerit, quam quod fide Messiam hunc sit amplexus, quam quod dignis quasi eum ostenderit in toto à se, praecipiente Deo, promulgato cultu, denique quam quod in Messia requiem quae siverit, eamque invenerit. Exinde ad ultimum: *Stephanum E. immerito accusatum & damnatum fuisse, & verum martyrem exiisse.* Faxit Deus ut etiam multi adhuc inconversis, sic subito ex *Saulis* fiant *Pauli* ex idololatriis veri Dei per Christum cultores imo faxit, ut ex ore etiam parvulorum laus sua contra hostes porro fundetur. Cui soli sapienti, pro praefato ad hunc, in sui & Christi sui, unici nostri salvatoris gloriam, susceptum laborem conficiendum, potenti auxilio, sit laus honor & gloria in secula seculorum Amen.

Cel. Werenfelsius ad Profanum

Erige nunc cristas, & impietate superbi,
Ac, praete stupidos quoslibet esse, puta.
Vis posthac, vis jure pius ridere, profane:
Iste tibi sanam, sinciput esse proba.

Tan;

Tantum hac vice. Proxime plura de *Ethufismo Poëtico*
 Item de odio *Persarum maxime & Græcorum ex cultus religioſi*
externa forma enato ad Corn. Nep. Them. c. VII. & de aliis
 Feſtinare enim volebam, ut hæc ipſa qualiſcunq; Diſſert. Die 3.
 Novemb. qui *Natalis* meus eſt, quo Deo optimo maximo ſint
 grates, ſuperatis multis, per vitæ juvenilis licet adhuc, ſpatium
 periculis, multis tamen etiam bonis Jehovæ de guſtatis, annum
 æt. XXII. egredior; Per quod univerſum tempus alium nu-
 men, adeo magnifica meis partibus ſtetit, ut non immerito in
 lætitia lacrymas erumpere debeam, & cum Regio Davide Pſal.
 XXXIV, 5-7. Deo meo benedicere: *Magnificatè Jehovam*
mecum, & extollamus nomen eius pariter. QUÆSIVI Jeho-
vam & EXAUDIVIT me; Ac ex OMNIBVS PAVORIBVS
MEIS eripuit me. Qui intuentur in eum, & conſuunt; Vultus
eorum ne erubeſcant; ſed dicant iſte pauper invocavit & Jehovæ
exaudivit; ac ab omnibus Anguſtiis ſervavit eum Caſtra me-
tantur Angeli Jehovæ circa timentes ejus, & eripit eos. Guſtate
& videre bonum eſſe Jehovam: beatus vir ille, qui ſe recipit ad
eum. Symbolum meum ut jam fuit ita etiam num erit Abraba-
mi illud: יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דְּמִינֵינוּ דְּמִינֵינוּ דְּמִינֵינוּ
 DOMINUS DEUS MEUS
 FOEDERATUS PROVIDEBIT.

EN ſtudii ſpecimen ſpecioſum! Sat ſpatioſum
 Ingredèris campum, numinis auxilio,
 Intrepidus perſta defendens pectore forti
 Doctrinam puram; Nomen ad aſtra ferēs.

ominabatur
 PAUL. CHRISTOPH. HUFFEISEN,
 Serv. Anh. Theol. Stud.

☉ (0) ☉
 Errata.

p. 9. lin. 18. ceremonialem. p. 8. lin. 3. ægyptiis p. 9. l. 27. quotidie. p. 11. l. 8.
 pronuntiate. p. 11. l. inſignias.

Jē 2511

ULB Halle
002 379 813

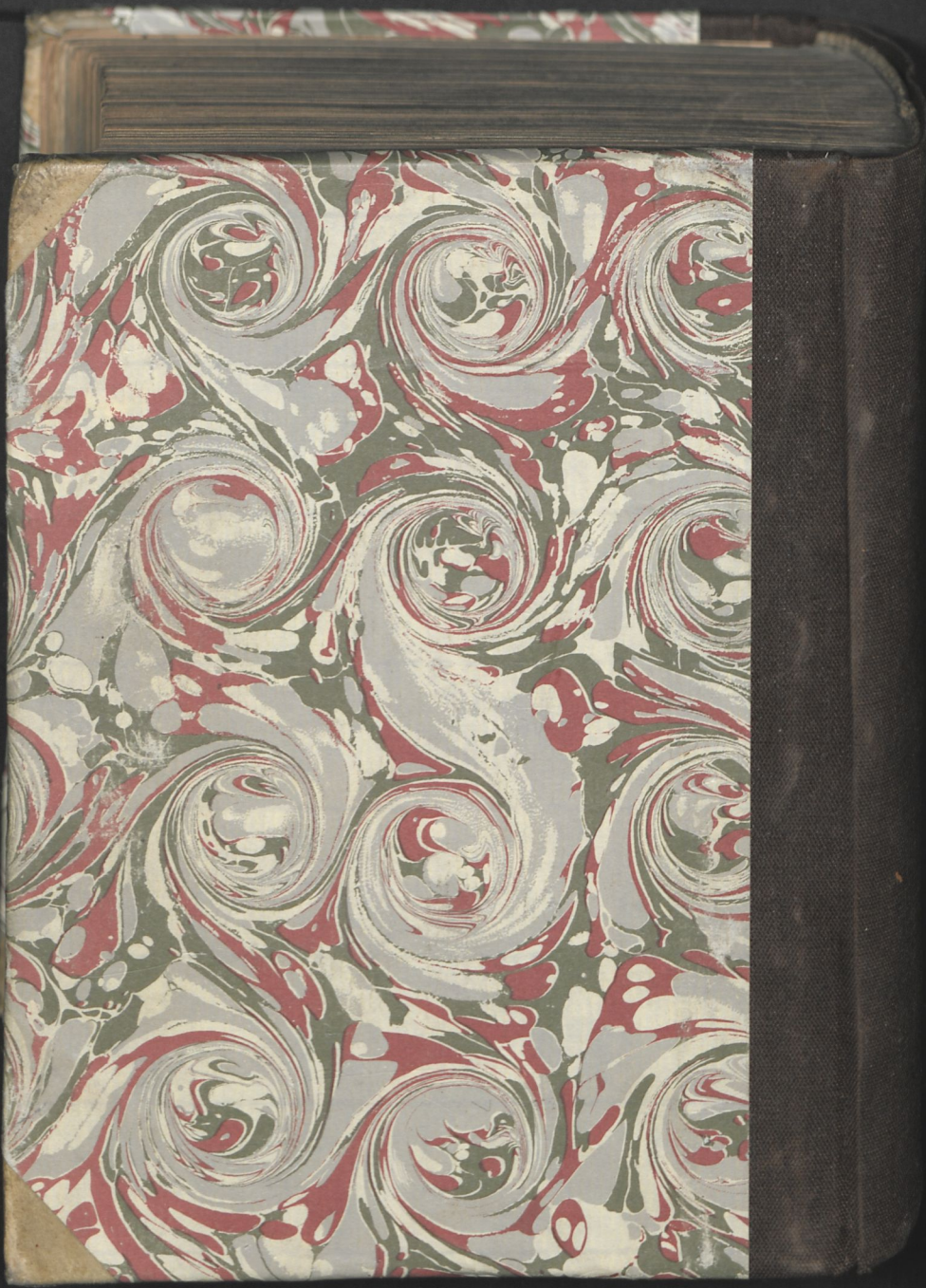
3

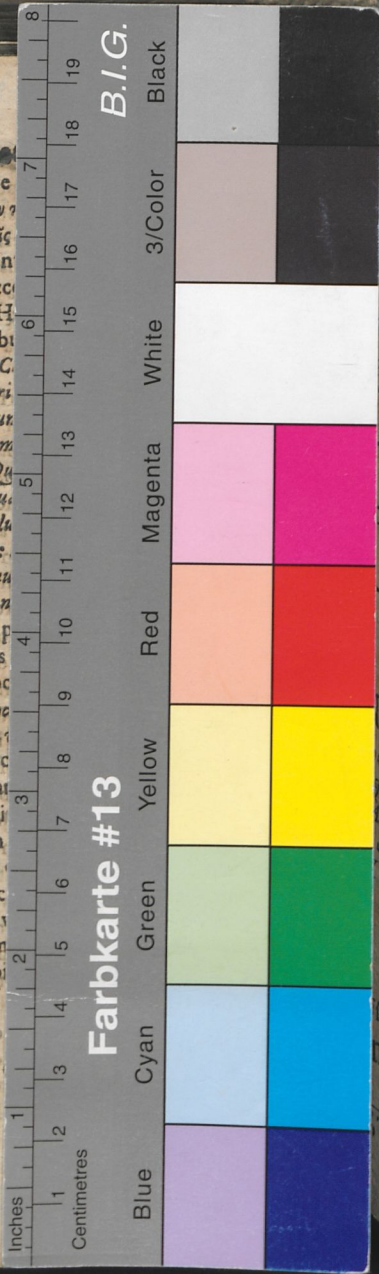

7900

LD17

DISSERTATIONE
Theologico-Literaria

21.
33

MOSEN

ritum omni Ægyptiorum sapientia, non coe-
sse eorundem in cultu V. T. ceremoniali
imitatorem, sed

GENI ÆGYPTIACI CANDIDATUM

Ad Actor. VII, 22.

PRÆSIDE

VIRO CELEBERRIMO

FRIDERICO JACOBO van BASHUYSEN,

G. D. ejusque ut & LING. ORIENT. & HISTORiarUM PROF. PUBL.
JOHANNÆ INSPECTORË, atque SOCIETATUM, REGIÆ AN-
NÆ DE PROPAGANDO INTER GENTES EVANGELIO,
& REGIÆ BEROLINENSIS SCIENTIARUM, SOCIO,
GymNASII ACADEMICI ANHALTINI RECTORE

MAGNIFICO

Nova via ex Contextu & Antiquitate
publice ab hora VIII. mat. ad XI. die 5. Novembr. 1718.

edisseret

in firm. simul Bibliothecæ Gymnasii Illustr. demonstrans
Fridericus Heusling, Hanov-Windecc.
S. M. Candidatus. Autor.

Typis JOH. FRID. ERNESTI, Illustr. Gymnas. Acad. Anhalt. Typogr.